

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 10 ΦΥΛΛΟΥ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,

(1 ΜΑΪΟΥ 1952)

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ,
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπά-
νω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν θύ-
ναμιν τοῦ ἐχθροῦ». (Ὁ Κύριος: Λουκ. ι' 19)

Ο ΝΑΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ

Ἀπὸ τὴν θεώρησιν τῶν περὶ τῆς ραδιοφωνικῆς μεταδόσεως τῆς θείας λειτουργίας γνωμῶν προκύπτει :

Πρῶτον, ὅτι δὲν πρέπει, καταγοῦντες τὴν ραδιοφωνικὴν αὐτῆς ἐκπομπήν, νὰ ἀφαιρέσωμεν τὴν διὰ τοῦ ραδιοφώνου παρεχομένην θρησκευτικὴν παρηγορίαν καὶ ψυχικὴν ἀνακούφισιν ἀπὸ ἓνα ολόκληρον κόσμον, ποῦ διὰ διαφόρους εὐλόγους αἰτίας δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ παράστῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τοὺς ἄλλους χριστιανούς ἀδελφούς του, μόνον καὶ μόνον διότι μερικοὶ καφενειομανεῖς προτιμοῦν νὰ ἀκούουν τὴν λειτουργίαν ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον, ἔστω καὶ εἰς ταβερνικὸν περιβάλλον καὶ ἐν γένει μέσα εἰς ἐντελῶς κοσμικὴν ἀτμόσφαιραν.

Δεύτερον, δὲν πρέπει διὰ τὸν αὐτὸν λόγον νὰ σταματήσῃ ἢ ἀνέγερσις τῶν καταστραφέντων ναῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ ὑπάρχοντες ναοὶ θὰ ἀπομείνουν κενοί, διότι ὑπάρχει τρόπος ὅχι μόνον νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκκλησιάζωνται οἱ ἤδη φιλακόλουθοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ταβερνόβιοι νὰ συναισθανθοῦν τὸν ἐκκλησιασμὸν ὡς καθήκον, μὲ τὴν κατάλληλον ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους των διαφώτισιν, ὅπως θὰ τὴν ἐκθέσωμεν ἐφεξῆς εἰς τὸν «Ἐφημερίον».

Θὰ εὔρη δὲ τὸν τρόπον ὁ ἐφημέριος νὰ προσκαλέσῃ ὅλους τοὺς χριστιανούς του εἰς τὴν ἐκκλησίαν—καὶ θὰ ὑπακούσουν, διότι οἱ χριστιανοὶ μας εἶνε πειθαρχικοὶ εἰς τὸν ἱερέα των—καὶ θὰ τοὺς ἀναπτύξῃ :

α) Τί εἶναι ὁ ναός.

β) Ὅτι ἡ—κατὰ μόνας ἀτομικὴ προσευχὴ εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα διὰ κάθε χριστιανὸν ἡ κοινὴ ἐντὸς τοῦ ναοῦ προσευχή.

γ) Ποίαν ὠφέλειαν ἀποκομίζει ὁ ἐν τῷ ναῷ συμπροσευχόμενος μὲ τοὺς συνενορίτας του.

Και αρχίζομεν τώρα ἀπὸ τὸ πρῶτον : Τί εἶνε ὁ ναὸς μέσα εἰς τὴν κοινότητα.

* *

Οἱ ναοὶ ἰδρύνονται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν διὰ νὰ συνέρχονται πρὸς κοινὴν προσευχὴν. Ἡ προσευχὴ ἐκδηλοῦται δι' ἱεροτελεστιῶν, τῶν ὁποίων κέντρον εἶνε ἡ θεία λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποίαν τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, πὺν συνέστησεν ὁ Κύριος κατὰ τὸν πρὸ τοῦ Πάθους τοῦ Μυστικὸν Δείπνον. Ὁ ναὸς λέγεται καὶ ἐκκλησία, δηλ. τόπος πὺν συναθροίζονται οἱ χριστιανοὶ συνεπεία προσκλήσεως διὰ νὰ ἐνώσουν τὰς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὰς των, καὶ ἐπειδὴ αἱ προσευχαὶ τῶν συνερχομένων εἶναι κοιναὶ καὶ αἱ ἴδιαι δι' ὅλους, ὅλοι ὁμοῦ οἱ συγκεντρωμένοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποτελοῦν ἐνιαῖον σύστημα πιστῶν, σύνοδον. «Ἐκκλησία γὰρ συστήματος καὶ συνόδου ἔστιν ὄνομα» λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος· καὶ ἡ συνάθροσις αὐτῆ, ἡ σύνοδος, εἶναι ἱερά, διότι ἱερός εἶναι τῆς κοινῆς συγκεντρώσεως ὁ σκοπός.

Καὶ εἶναι διττὸς αὐτὸς ὁ σκοπός : πρῶτον διὰ νὰ ἔρχονται οἱ χριστιανοὶ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Θεόν, καὶ δεύτερον διὰ νὰ προσεγγίσῃ πρὸς αὐτοὺς αὐτὸς ὁ Θεός. Εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὰς των οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦν μὲ αὐτόν, ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειάν του καὶ τὴν συγγνώμην του, τῷ ἐκφράζουσιν τὰ αἰσθηματὰ τῆς μεταμελείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης των μὲ τοὺς ψαλμοὺς καὶ τὰ ἄσματά των, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ὁμιλεῖ μὲ τὰς Γραφὰς του, μὲ τὰ Μυστήριά του, μὲ τὴν χάριν του. Ἔτσι οἱ χριστιανοὶ ἀποτελοῦν μίαν οἰκογένειαν μὲ οἰκογενειάρχην τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν ζωντανὸν σῶμα μὲ κεφαλὴν τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο ὁ ναὸς λέγεται καὶ Κυριακόν, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, καὶ εἶναι οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ συντελεῖται ἡ μεταξὺ τῶν πιστῶν τέκνων καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἐπαφή. Ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συγκέντρωσις ἐμφανίζει τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν πιστῶν ὡς χριστιανικὴν κοινωνίαν, συνερχομένην περὶ τὴν θεῖαν Τράπεζαν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι σπεύδουσιν νὰ παρευρεθῶν ὡς πραγματικὰ ζωντανὰ μέλη της, συνδεόμενα ἀναμεταξύ των ἐν πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ ἀλληλεγγύῃ, ἐν ἐνότητι πνεύματος καὶ καρδίας μὲ ταῦτ' ὅσα πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, πνευματικῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων, συναισθημάτων καὶ τάσεων. Μόνον ἔτσι ἡμπορεῖ

«Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς...».

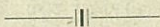
(Ὁ Κύριος : Ματθ. κη' 18)

νά συντηρηθῆ ἡ χριστιανικὴ αὐτὴ κοινωμία, διότι, ἄλλως, εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποσύνθεσιν καὶ διάλυσιν. Ὅπως ἡ ἀπουσία ἀπὸ τὰς συνεδρίας οἰουδήποτε σωματείου ματαιώνει τὸν σκοπὸν τῆς συσκέψεως καί, συστηματικῶς ἐπαναλαμβανομένη, ἀποσυνθέτει τὸ σωματεῖον, ἔτσι καὶ ἡ ἀνθαίρετος καὶ τακτικὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀπουσία μαρτυρεῖ ἄρνησιν πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀλληλεγγύης, ἀπόκρουσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς κοινῆς συγκεντρώσεως σκοποῦ, ἀποστασίαν, αὐτο-ἀφορισμὸν, ἤτοι ἐκουσίαν ἐκκοπὴν ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους οἰκοδομοῦνται αἱ ἐκκλησίαι. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, μόνις ὄλιγοι ἢ πολλοὶ πιστοὶ συγκροτηθοῦν εἰς κοινότητα, ἢ πρώτη των σκέψις εἶνε νὰ κτίσων ἐκκλησίαν. Δὲν εἰμποροῦν νὰ φανταστοῦν τὴν συμβίωσιν των χωρὶς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ κυριωτέρα στενοχωρία των μόνις πῆξουν τὴν μικρὰν κοινωμίαν των εἶνε τὰ τυχόν ἐμπόδια καὶ αἱ δυσκολίαι ποῦ συναντοῦν εἰς τὴν ἔξοικονόμησιν τῶν μέσων πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ των. Αὐτὸ ἀποτελεῖ κοινήν των συνείδησιν, διότι μόνον μὲ τὸν ναὸν καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ των εἰμποροῦν νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς κοινότης. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται ὡς πρωτίστη ἀπαίτησις ὕστερα ἔρχεται τὸ ἔξ ἴσου ἀπαραίτητον σχολεῖον. Χωρὶς ἐκκλησίαν ἡ κοινότης καταδικάζεται εἰς ἀφάνειαν, διότι τῆς λείπει ὁ ἱερός συνεκτικός της δεσμός, ἡ ἀντικειμενικὴ ἔκφρασις τῶν πνευματικῶν της ἀναγκῶν καὶ ἐπιδιώξεων, τῶν ἱερωτέρων της ἰδανικῶν καὶ αἰσθημάτων, τὸ «πᾶ σῶ» τῆς κοινῆς τῶν μελῶν της ζωῆς.

Περὶ τοῦ ὅτι δὲ εἶνε ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη διὰ κάθε χριστιανὸν ἡ μέσα εἰς τὸν ναὸν συμπροσευχὴ μὲ τοὺς ἄλλους, θὰ ἀναπτυχθῆ εἰς τὸ ἐπόμενον.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπιθετικῶς δὲ τὰς μεγάλας δυσχερείας τῆς διακονίας ταύτης οὐτε εἰπεῖν οὔτε μαθεῖν δυνησεται τις μὴ ἐπὶ τῶν πραγμάτων γενόμενος αὐτῶν. . . τὸ γὰρ ἀπάσας τὰς ἐκεῖ δυσχερείας καταλέγειν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ πέλαγος ἀναμετρεῖν». (Π. 48,678

«... Οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄβου οὐ κατισχύσου.
σιν αὐτῆς» (Ὁ Κύριος : Ματθ. ιετ' 18)

686). Ὁ μέγιστος καὶ ἔκτακτος τῆς Ἱερωσύνης προορισμὸς ἐπεξηγεῖ ἤδη τὰς δυσκολίας. Διότι ἔργον αὐτῆς εἶναι οὐ μόνον ἢ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῶν μυστηρίων ἀναγέννησις, πρὸς ἣν, ἐπιτελουμένην διὰ τῆς θείας χάριτος, ἔξαρκεῖ ἢ τοῦ βίου καθαρότης τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ καὶ ἡ χειραγωγία πρὸς τὴν ἠθικὴν τελείωσιν, πρὸς ἣν οὐδόλως ἔξαρκεῖ ἡ καθαρότης αὕτη, ἀλλὰ προσοπατεῖται ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, μέχρις αὐταπαρνήσεως, εὐστροφία πνεύματος καὶ ἐπιτηδειότης περὶ τὴν μεταχείρισιν τῶν ἀνθρώπων. Διότι «ἀνθρώπῳ χαλεποῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι ἄρχεσθαι, πολλῶν χαλεπώτερόν ἐστι τὸ εἰδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα δὴ ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν, ἧς ὅσον τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα τοσοῦτος καὶ ὁ κίνδυνος τῶ γε νοῦν ἔχοντι». (Π. 35,420). Ὁ ἱερεὺς ὡς χειραγωγὸς τῶν πιστῶν οὐδαμῶς δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν παιδίων· διότι οὗτος παιδαγωγεῖ καὶ χειραγωγεῖ πρὸς ἀνάπτυξιν τὴν εὐπλαστον τῶν παιδῶν φύσιν, ἀφελῆ ἔτι οὖσαν, ἄκακον καὶ ἀθῶαν. Ἐνῶ ὁ ἱερεὺς ὡς πνευματικὸς ποιμὴν ἐπιχειρεῖ τὴν ριζικὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, παρεφθαρμένης οὕσης, μετὰ τὴν εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν πτώσιν, ἀδιαλείπτως ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐγκειμένης. Ὁ τε σκοπὸς καὶ οἱ τρόποι, δι' ὧν ἔξασκεῖται ἡ ποιμαντικὴ διακονία, τὸ ὕψος καὶ ἡ δυσσχέρεια αὐτῆς, διαφέρουσι τῶν τῆς συνήθους παιδαγωγίας. Διότι σκοπὸς τῆς ποιμαντικῆς εἶναι αὐτὸ τὸ αἰώνιον μέλλον τοῦ ἀνθρώπου, τρόποι δὲ καὶ μέσα κατ' ἐξοχὴν πνευματικὰ καὶ ἠθικά. Οἱ συνήθεις τῶν παιδῶν χειραγωγοί, μεταχειριζόμενοι ὁπότε ἀνάγκη ὑφίσταται βίαν ἐπ' αὐτῶν, διὰ ποινῶν καὶ τιμωριῶν ἐπιβάλλουσι τὸ καθῆκον, ἀλλ' ὁ ἐγκειρισμένος τὴν «παιδαγωγίαν τῶν ψυχῶν», (Π. 35,452) μόνον μέσα τῆς κατορθώσεως τοῦ δυσχερεστάτου αὐτοῦ ἔργου ἔχει τὴν πειθὴ καὶ τὴν νοουθεσίαν· διότι ἐλευθέρως καὶ ἐκουσίως οἱ ποιμαίνοντες δέον νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τοῦ ποιμένου, «ὁ μὲν γὰρ ἔξωθεν ἄρχων, ἐπειδὴ νόμῳ κρατεῖ καὶ ἀνάγκῃ, εἰκότως οὐ πολλαχοῦ τῆς τῶν ἀρχομένων γνώμης κοινωνεῖ· ὁ μὲν τοι ἐκόντων ὀφείλων ἄρχειν καὶ χάριν αὐτῶ τῆς ἀρχῆς εἰδόντων, ἂν οὕτω τὸ πρᾶγμα καταστήσῃ, ὡς ἀπὸ τῆς οικείας γνώμης μόνον πάντα ποιεῖν καὶ μηδενὶ μεταδιδῶ λόγου, τυραννικώτερον μᾶλλον ἢ δημοτικώτερον τὴν ἐπιστάσιαν πεποιήται» (Π. 62,672). Ἄλλ' οὔτε δίδονται εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ποιμένας ἔξουσία τοιαύτη πρὸς τὸ κωλύειν βίαν τοὺς ἁμαρτάνοντας, οὔτε καὶ ἂν ἐδίδοτο εἶχον ὅπου νὰ μεταχει-

«Ἄρκει σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται».
(Β' Κορ. ιβ' 9)

ρισθῶσιν αὐτήν· διότι ἠθικοὶ ἀποβαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι οὐχὶ οἱ ἐξ ἀνάγκης τῆς κακίας ἀπομακρυνόμενοι, ἀλλ' οἱ ἐξ ἐλευθέρως αὐτῶν καὶ ἀβιάστου προαιρέσεως. Διὰ τοῦτο πολλῇ ἀπαιτεῖται ἐπιτηδειότης, πολλῇ σύνεσις, ἵνα πεισθῶσιν ὅπως ἐκόντες ἑαυτοὺς ὑποβάλωσιν εἰς τὰς παρὰ τῶν ποιμένων θεραπείας οἱ κείμενοι ἠθικῶς καὶ χάριν ὁμολογῶσι τῆς θεραπείας (Π. 48,633,634 78,1225. 7), ἄλλως τε «τὸ μὲν ἀκούσιον πρὸς τὸ τυραννικὸν εἶναι καὶ οὐκ ἐπαινετόν, οὐδὲ μόνιμον· φιλεῖ γὰρ τὸ βιασθέν, ὥσπερ φυτὸν βία χειρὸς μετασπόμενον εἰς ἑαυτὸ πάλιν ἀφεθὲν ἀνατρέχειν, τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐννομώτατόν τε ἅμα καὶ ἀσφαλέστατον εὐνοίας δεσμῶ τηρούμενον. Ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα ποιμαίνειν τὸ ποιμνιον ἐκουσίας καὶ μὴ ἀναγκαστικῶς ὁ ἡμέτερος διακελεύεται νόμος καὶ νομοθέτης» (Π. 35,424).

Ἡ συνήθης παιδαγωγία ἔχει ὑπ' ὄψει τὰς φυσικὰς τάσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ δυνάμεις, ὡς ζητεῖ νὰ προαγάγῃ καὶ ἀναπτύξῃ, ἢ ποιμαντικὴ ὅμως παιδαγωγία ἔχει ὑπ' ὄψει παρεφθαρμένην διὰ τῆς πτώσεως τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἣν ζητεῖ ν' ἀναπλάσῃ καὶ καταστήσῃ πειθήνιον ὑπηρέτην τοῦ Πνεύματος. Πρὸς τοῦτο οὐδόλως ἔξαρκεῖ τὸ εἶναι τινα κατάλληλον πρὸς τὴν ποιμαντικὴν διακονίαν μόνον κατὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, ἀλλὰ προσαιτουῦνται καὶ ἕτεροι ὅροι πρὸς ἐπιτυχὴ αὐτῆς ἐπιτέλεισιν, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ ἱερός Γρηγόριος ὁ Θεολόγος «ἔστω (τις) μήτε κακὸς καὶ ἀρετῆς ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον· οὐχ ὁρῶ τίνα λαβὼν ἐπιστήμην ἢ τίνη δυνάμει πιστεύσας ταύτην ἂν θαρροῖη τὴν προστασίαν· τῷ ὄντι γὰρ αὕτη μοι φαίνεται τέχνη τις εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἀνθρώπον ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον». (Π. 35,429). Διότι κυρίως ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ εἶναι οὐ μόνον παιδαγωγὸς ἀλλὰ καὶ μέγας ψυχολόγος καὶ ἱατρός, δυνάμενος νὰ θεραπεύῃ τὰς πνευματικὰς τῶν ποιμαινομένων ἀσθενείας, αἰτινας καὶ κρυπταὶ εἰσι καὶ δυσδιάκριτοι, ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας ἐκπηγάζουσαι, «ἡμῖν δέ, λέγει ὁ αὐτὸς Πατήρ, περὶ τὸν κρυπτὸν τῆς καρδίας ἀνθρώπου ἢ πᾶσα θεραπεία καὶ σπουδὴ καὶ πρὸς τὸν ἔνδοθεν ἡμῖν ἀναπολεμοῦντα καὶ ἀντιπαλαίοντα ἢ μάχη, ὡς ἡμῖν αὐτοῖς ὅπλοις καθ' ἡμῶν χρώμενος, τὸ δεινότερον τῷ τῆς ἁμαρτίας θανάτῳ δίδωσι... πρὸς οὖν ταῦτα πολλῆς μὲν καὶ παντελοῦς πίστεως, μείζονος δὲ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεργίας οὐκ ὀλίγης δὲ τῆς ἡμετέρας ἀντιτεχνή-

«Κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηθεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου».

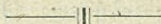
(Ἀποκάλ. γ' 11)

σεως χρεία (ὡς γε ἑμαυτὸν πείθω) τῆς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ θεωρουμένης, εἰ δεῖ καλῶς ἡμῖν θεραπεύεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι καὶ ὡς πλείστου ἀξίους εἶναι τὸ τιμιώτατον, ὧν ἔχομεν, τὰς ψυχὰς» (Π. 34, 425. 441).

Ἡ δυσχέρεια τῆς πνευματικῆς θεραπείας τῶν ψυχῶν, ἣν ἀναδέχεται ὁ ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας εἶνε προφανεστάτη, συγκρινομένη μάλιστα πρὸς τὴν τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν θεραπείαν. Διότι πρῶτιστα πάντων, ὡς ἀνωτέρω εδείχθη, αἱ πνευματικαὶ ἀσθένειαι εἰσι δυσδιάκριτοι καὶ κεκρυμμένοι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ (Π. 48, 633. 4). Καὶ οἱ μὲν σωματικῶς πάσχοντες αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἰατροὺς καταφεύγουσι, οἱ δὲ πνευματικῶς ἀσθενοῦντες, μὴ συναισθανόμενοι πολλάκις τὰς ἰδίας αὐτῶν ψυχικὰς ἀσθενείας, δὲν προστρέχουσιν εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἰατροὺς, ὀφείλοντας ν' ἀναζητήσωσιν αὐτοὺς καὶ ἀνέυρωσι τὰς κεκρυμμένας καὶ ἀποσιωπημένας τῆς ψυχῆς αὐτῶν πληγὰς. Ἐπειδὴ δὲ «τῶν τὰ σώματα ἀρρωστοῦντων οὐκ ἔλαττον οἱ τὰς ψυχὰς νοσοῦντες δέονται μηχανῆς καὶ μεταχειρίσεως κἄν ἕξ εὐθείας αὐτοῖς προσης, πάντα οἰχῆσεται τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶν» (Π. 50, 499), δέον νὰ προβαίνοσιν εἰς τὴν πνευματικὴν θεραπείαν οἱ ποιμένες μετὰ πολλῆς ἐπιστημοσύνης καὶ προσοχῆς, ἵνα οἱ ἀσθενοῦντες μὴ ἀπαυθαδιάζωσι καὶ σκληρύνωνται ἐκ τῆς ἐκκαλύψεως τῶν πληγῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πείθωνται ἵνα ἐλευθέρως ἐφαρμοζώσι τοὺς ἀρμοδίους τρόπους τῆς πνευματικῆς θεραπείας. Διότι, ὡς ψυχολογικώτατα εἶπεν ὁ ἱερός Γρηγόριος, «ἡμῖν δ' ἡ σύνεσις καὶ τὸ φίλαυτον καὶ τὸ νικάσθαι ραδίως μὴ εἶδέναι μὴτ' ἀνέχεσθαι μέγιστον πρὸς ἀρετὴν ἐστὶν ἐμπόδιον, καὶ οἷόν τις παράταξιν κατὰ τὴν συμμαχούντων γίνεται· καὶ ὅσῃν εἰσφέρειν ἔδει σπουδὴν γυμνοῦν τὴν νόσον τοῖς θεραπεύουσι, τοσαύτην ὅσπερ τὴν ἰατρειάν φεύγειν εἰσφερόμεθα καὶ ἐσμὲν ἀνδρεῖοι καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τῆς ὑγείας ἡμῶν ἐπιστήμονες» (Π. 35, 428. 9). Περαιτέρω ἐπανεξάνει ἡ δυσχέρεια τῆς θεραπείας τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν ἕνεκα τῆς μεγίστης καὶ ὅλως δυστυπολογίστου ποικιλίας τῶν ἠθικῶν περιστάσεων, ὑφ' ἧς αὐταὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀναπτύσσονται καὶ ἐκφαίνονται, ὅθεν «χώρας καὶ καιροὺς καὶ ἡλικίας καὶ ὥρας καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἰατρός ἐπισκέπτεται· φαρμακεύσει τε καὶ διαιτήσῃ καὶ τηρήσει τὰ βλαβερά, ὡς ἂν μὴ ἀντιβῆναι τῇ τέχνῃ τὰ τῆς ἀρρωστίας ἐπιθυμίας· καὶ πονεῖ καὶ καύσει καὶ τομαῖς καὶ τοῖς αὐστηροτέροις τῆς θεραπείας ἐστὶν ὅτε καὶ ἐφ' ὧν χρήσεται· ὧν οὐπώ

«Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ ἐνοικούντος ἐν ἡμῖν».
(Ἁπ. Παῦλος· Β' Τιμόθ. α' 14)

τοσοῦτον οὐδὲν κἄν ἐπίπονα σφόδρα καὶ χαλεπὰ φαίνεται, ὅσον ἦθη καὶ πάθη καὶ βίους καὶ προαιρέσεις καὶ εἴτι τοιοῦτο τῶν ἐν ἡμῖν κατοπτεῦσαι τε καὶ λατρεῦσαι καὶ πᾶν ὅσον θηριῶδες καὶ ἄγριον ἐξορίσαντας τῆς συζυγίας τῆς ἡμετέρας πᾶν ὅσον ἡμερον καὶ Θεῶ φίλον ἀντεισαγαγεῖν τε καὶ βεβαιώσασθαι καὶ βραβεῦσαι δικαίως ψυχῇ τε καὶ σώματι» (Π. 35,428). Εὐνόητον λοιπὸν ὅτι πρὸς θεραπείαν τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν ἀπαιτεῖται ποικιλία χρήσεως καὶ τρόπων διαφόρων φαρμάκων, ἀναλόγων πρὸς τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἐκάστης ἀσθενείας, τὴν ὅλην διάθεσιν καὶ ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς. Διότι ἄλλοι μὲν ἀπλῶς διὰ τῆς νοθεσίας θεραπεύονται καὶ ἄλλοι διὰ τοῦ παραδείγματος. Οἱ μὲν ἔχουσιν ἀνάγκη κέντρον, οἱ δὲ χαλινοῦ, ἐπειδὴ οἱ μὲν εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οἱ δὲ θερμοῦτεροι καὶ δυσκράθεκτοι πρὸς τὰς δομάς. Οἱ μὲν ἔχουσιν ἀνάγκη ψόγου, οἱ δὲ ἐπαίνου, δημοσίου ἐλέγχου ἢ μυστικῆς νοθεσίας. Τῶν μὲν τ' ἁμαρτήματα καὶ τὰς πράξεις δέον νὰ παρακολουθῆ καὶ ἐλέγχῃ ὁ ποιμὴν, τῶν δὲ εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ παραβλέπῃ ἵνα μὴ πρὸς ἀναληθίαν ἐρεθίζωνται, τοὺς μὲν νὰ νικᾷ, τῶν δὲ νὰ φαίνεται νικώμενος ὅσοις τοῦτο λυσιτελεῖ, «τοσοῦτων οὖν ὄντων καὶ τῶν ἀρρωστημάτων καὶ τῶν βοηθημάτων καὶ πάντων μὴ τοῖς αὐτοῖς εἰκόντων, ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον εἰς χεῖρονα πλημμελήματα ἐρεθιζομένων τίς μὴ τῷ θείῳ Πνεύματι τὴν ψυχὴν φωτισθεὶς εἰδέναι ἢ ἐπαρκέσαι δυνήσεται ;» (Π. 78,1226.9, 35,438 440). Ταύτας τὰς δυσχερείας ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ ἱερός Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τὴν ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἐπιστασίαν παραβάλλει πρὸς ἐπιστασίαν ἐπὶ θηρίου τινὸς ἐκ πολλῶν θηρίων συγκειμένου, μειζόνων τε καὶ μικροτέρων, ἡμερωτέρων τε καὶ ἀγριωτέρων (Π. 39.417). (Ἐκολουθεῖ)

“ΑΝΤΕΧΕΣΘΕ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ,,

Α΄.

Ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀσθενούντων τέκνων μας, ἡ παραμυθία των κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν θλίψεών* των καὶ ἡ πνευματικὴ των καθοδήγησις εἶναι ὑποχρέωσις ἱερά, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου καὶ ὑπαγορευομένη ἀπὸ τὴν πατρικὴν μας ἀγάπην. Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίστασιν τοῦ βίου εἶναι τόσον αἰσθητὴ καὶ

«Σὺ δὲ λέγε ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ».

(Ἁπ. Παῦλος : Β΄ Τιτ. β΄ 1)

ἀναγκαία ἢ παρουσία τοῦ ἱερέως, ὅσον εἰς τὴν ἀσθένειαν. Ἐὰν καὶ κανὲν περιστατικὸν τῆς ζωῆς δὲν παρέχει τόσας δυνατότητας εἰς τὸν ἱερέα ἢ ἐπιθεώρησιν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν τέκνων του, ὅσον ἢ ἀσθένεια. Ὁ πόνος λεπτύνει τὴν ψυχὴν τὴν ἀναγκάζει νὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ παρόν, νὰ ἐρευνᾷ τὸ παρελθόν, διὰ νὰ ἀνεύρη τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ διαγνώσῃ τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον προβάλλει σκοτεινὸν καὶ αἰνιγματώδες.

Τοιουτοτρόπως ὁ ἀσθενὴς βυθιζόμενος εἰς σκέψεις καὶ ἀνησυχίας κατὰ τὰς ἀτέρμονας ὥρας τῆς νυκτερινῆς τοῦ ἀϋπνίας διαμορφώνει εἰδικὴν ψυχολογίαν, ἀσυνήθη διὰ τοὺς ὑγιεῖς καὶ εὐδρόστους ἀνθρώπους, τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὸν ἱερέα προκειμένου νὰ ἔλθῃ ἄγγελος παρηγορίας καὶ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπ' αὐτοῦ, ὅπως ἔχει ὑποχρέωσιν. Εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀσθενοῦς αἱ θύραι εἶναι πάντοτε σχεδὸν ἀνοικταὶ διὰ τὸν ἱερέα. Ἡ παρουσία του εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶναι εἴ περ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἐπιθυμητή. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ πῶς θὰ συμπεριφερθῇ πρὸς τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸ περιβάλλον του. Δι' αὐτὸ ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον τὰς εἰδικὰς ψυχολογικὰς συνθήκας τοῦ ἀσθενοῦς. Ἄνευ τῆς γνώσεως αὐτῆς στερεῖται τῶν ἀναγκαίων διὰ τὸ ἔργον του ἐφοδίων, καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ περιπέσῃ εἰς μοιραία σφάλματα.

Ἐν πρώτοις τὸ κυριαρχοῦν συναίσθημα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἡ **ἀδυναμία**. Ἡ ἀσθένεια εἶναι ἐκτροπὴ ἐκ τῆς φυσιολογικῆς πορείας τῆς ζωῆς. Τὸ σύνθημα κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἀνατρέπεται ἄρδην. Ἡ δραστηριότης του ἀναστέλλεται ἢ ἐλευθερία τῶν κινήσεών του ἐκλείπει· τὸ σῶμά του ὑποφέρει· αἱ δυνάμεις του μειοῦνται· ἡ διανοητικὴ του ἰκανότης περιορίζεται· τὰ μέλη τοῦ σώματος δὲν ὑπακούουν εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς βουλήσεως. Οὕτω ὁ ἀσθενὴς περιέρχεται εἰς κατάστασιν πλήρους ἀδυναμίας. Καὶ τὸ συναισθάνεται. Καὶ ὑποφέρει.

Τὸ συναίσθημα αὐτὸ τῆς ἀδυναμίας γεννᾷ φυσιολογικῶς τὸ συναίσθημα τῆς **ἀνάγκης**. Δὲν ὑπάρχει ἀσθενὴς, ποὺ νὰ μὴ συναισθάνεται ὅτι ἔχει ἀνάγκην τῶν ἄλλων, διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰς πλέον στοιχειώδεις ἀνάγκας του. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ὑγιῶν, ποὺ τὸν περιστοιχίζουσιν, διακρίνει τοὺς προστάτας του, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὰς ἐλπίδας του. Αὐτοὶ θὰ τὸν περιποιηθοῦν, θὰ τὸν ἐνισχύσουν, θὰ μεριμνήσουν διὰ τὴν

«Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγχον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ».

(Ἄπ. Παῦλος : Β' Τιμόθ. δ' 2)

θεραπείαν του. Ὅσον μάλιστα ἡ ἀσθένεια εἶναι βαρείας μορφῆς ἢ μακρᾶς διαρκείας τόσον ἡ συναισθησις τῆς ἀνάγκης γίνεται μεγαλύτερα.

Τὰ δύο αὐτὰ συναισθήματα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πάσχοντος ἀποτελοῦν σύμπλεγμα ἀδιαχώριστον, τὸ ὁποῖον ἐπιδρᾷ δυσμενῶς ἐπὶ τοῖ **ἠθικῶ** τοῦ ἀσθενοῦς. Σπάνιοι εἶναι οἱ ἰσχυροὶ χαρακτῆρες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις τῶν συναισθημάτων τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀνάγκης εἶναι μικρά. Κατὰ κανόνα τὸ ἠθικὸν πλήττεται σοβαρῶς, ἐνίοτε μάλιστα θραύεται ὀλοτελῶς. Ἡ πτώσις αὐτῆ τοῦ ἠθικοῦ συναντᾶται εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀσθενεῖς. Τοῦτο ὅμως εἶναι καὶ ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος, διότι τότε αἱ σκέψεις γίνονται σκοτεινότεραι, αἱ ἀνησυχίαι πολλαπλασιάζονται καί, οὐχὶ σπανίως, εἰς τὴν ψυχὴν εὐρίσκουν θέσιν ἀπαισιδόδοξοι προβλέψεις διὰ τὸ μέλλον. Ἐν μόνον βῆμα ἀπαιτεῖται τότε, διὰ νὰ παραδοθῇ ὁ ἀσθενὴς εἰς τελείαν ἀπελπισίαν.

Τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν παρακολουθεῖ τὸ περιβάλλον τοῦ ἀσθενοῦς καὶ συνυποφέρει καὶ αὐτό. Ὅλος ὁ οἶκος τότε εὐρίσκεται εἰς ταραχὴν. Ἐάν προστεθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι ὕλικαι καὶ οἰκονομικαὶ συνέπειαι τῆς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται, ἰδίως εἰς οἰκονομικῶς καχεκτικὰς οἰκογενείας, ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἰατρῶν καὶ φαρμάκων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα νὰ προσφέρῃ ὁ ἀσθενῶν τὸν καρπὸν ἐργασίας διὰ τὴν οἰκογενεῖάν του, τότε ἡ εἰκὼν τοῦ δράματος, ποῦ ἐκτυλίσσεται ἐντὸς τοῦ οἴκου, εἶναι ἀληθῶς τραγική. Τὰ συναισθήματα ἀδυναμίας καὶ ἀνάγκης τοῦ ἀσθενοῦς γίνονται κτῆμα καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

Τότε ἡ παρουσία ἑνὸς ἀγγέλου παρηγορίας εἶναι ἀπαραίτητος καὶ σωτηριώδης. Ποῖος ὅμως εἶναι κατάλληλότερος ἀπὸ τὸν ἱερέα διὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ κοινωνικὸν λειτουργήμα; Αὐτὸς ἔχει ὄχι μόνον τὴν ὑποχρέωσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ προνόμιον καὶ τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ εἰς τὸν πάσχοντα οἶκον τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀνακουφίσεως. Πρῶτον, αἱ πνευματικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀσθενοῦς, τὸ ἠθικὸν του, ἡ ἐνίσχυσις τῆς ψυχῆς του, ἡ ἔμπνευσις εἰς αὐτὸν καρτερίας καὶ ὑπομονῆς θὰ ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν του καὶ τὰς προσπάθειάς του. Ἐπειτα, ἡ ὕλική, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνακούφισις, θὰ τοῦ δώσῃ ὅλον τὸ δικαίωμα νὰ κατακτήσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν οἰκείων του. Ἄνευ τῆς ὕλικῆς συνδρομῆς οἱ παρηγορητικοὶ του λόγοι ἀποβαίνουν κενὴ ἠθικολο-

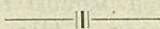
«Σὺ δὲ νῆψε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον».

(Ἁπ. Παῦλος : Β' Τιμόθ. δ' 5)

γία, ἐστερημένη πρακτικῆς σημασίας. Καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας εἶναι περισσότερο παρὰ ποτὲ πρακτικοί. Ἐχόρτασαν ἀπὸ ὠραίους λόγους ἀγάπης καὶ συμπαθείας. Τώρα ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἴδουν καὶ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀληθειῶν, πὺν ἐκπροσωποῦμεν καὶ κηρύσσομεν.

Ὁ ἱερεὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ πάντα τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ περιβάλλον των. Θὰ εἰσέρχεται καὶ θὰ γίνεταὶ εὐχαρίστως δεκτὸς εἰς τοὺς οἴκους τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Θὰ τοὺς καθοδηγῇ· θὰ τοὺς φέρῃ εἰς συναίσθησιν τῶν ἠθικῶν των πτώσεων. Θὰ τοὺς κατευθύνῃ εἰς μετάνοιαν καὶ ἀγιασμόν, χωρὶς νὰ περιμένη τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ κληθῇ, διὰ νὰ μεταδώσῃ τὸ τελευταῖον ἐφόδιον διὰ τὴν ἄλλην ζωὴν, ὁπότε ἴσως, εἶναι πολὺ ἀργὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐξοδευόντος ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν.

Ἀρχιμ. ΤΙΜ. ΧΑΛΟΦΤΗΣ

“ΠΑΝΤΑ ΣΤΕΓΟΜΕΝ ΙΝΑ ΜΗ ΕΓΚΟΠΗΝ ΤΙΝΑ ΔΩΜΕΝ ΤΩΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΙ

“Ὅλοι οἱ ἐφημέριοι ὀλίγον ἢ πολὺ ἔχομεν πῆραν τῶν διάφορων δυσκολιών, τὰς ὁποίας συναντοῦμεν κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μας.

“Ὅλοι ζῶμεν, καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, εἰς μίαν κατάστασιν ἢ ὁποία εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὰς ἀντιθέσεις της, τὴν ὀξύτητά της, καὶ τὰς διαφοροὺς ἐναλλαγάς.

Καθημερινῶς εἴμεθα σημεῖον ἀντιλεγόμενον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῆς σημερινῆς κοινωνίας.

Καθημερινῶς ἄλλους ἢ παρουσία μας τοὺς δυσαρεστῆ καὶ ἢ ἐμφάνισίς μας τοὺς κάνει δεισιδαίμονας, ἐνῶ ἄλλοι ὑποκλίνονται εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸ πέρασμα μας ἐκδηλώνοντες τὴν εὐλάβειαν των διὰ τὸ «σχῆμα», τὸ ὁποῖον φέρομεν.

“Ἄλλοι ἀνάγωγοι ἐκδηλώνουν προκλητικὰ ἀποδοκιμασίαν, ἐνῶ ἄλλοι αὐθορμήτως ἐγείρονται διὰ νὰ μᾶς παραχωρήσουν τὴν θέσιν των εἰς τὸ αὐτοκίνητον ἢ ἄλλοῦ, σεβόμενοι τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα μας, ἢ καὶ ἐκδηλοῦντες ἐνίστε τὴν προσωπικὴν ἐκτίμησιν πρὸς ἡμᾶς.

«Στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς».

(Ἄπ. Παῦλος : Β' Θεσσαλ. β' 13)

Ἄλλοι ἀλλάζουν πορείαν, ὅταν μᾶς συναντοῦν εἰς τὸν δρόμον, ἐνῶ ἄλλοι ἔρχονται πλησίον μας διὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν χεῖρά μας, καὶ ἡ ἐμφάνισίς μας γενικὰ χαροποιεῖ τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα μὲ χαρὰν καὶ ἀθρότητα σπεύδουν νὰ λάβουν τὴν εὐχὴν μὲ τὸ χειροφίλημα.

Ὅλαι αἱ ἀνωτέρω εὐνοϊκαὶ καὶ μὴ εὐνοϊκαὶ ἐκδηλώσεις ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συνεχῆ ἐναλλαγὴν τῶν συναισθημάτων τοῦ ἱερέως, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶναι κοπιῶδες διὰ νὰ τὸ ὑποφέρῃ κανεὶς εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

Ἐπὶ πλέον ὅμως ὁ ἐφημέριος, εὐρισκόμενος εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τὸν λαόν, ἔχει ἀνάγκην νὰ εἶναι ὀπλισμένος μὲ ἰσχυρὰν ψυχικὴν ἀντοχήν, διότι ὅλη του ἡ ζωὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ παγίδας καὶ δυσκολίας.

Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ εἶναι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν συγκεντρῶμένος εἰς ἑαυτόν, πράγμα βεβαίως ἀπαραίτητον καὶ διὰ κάθε χριστιανόν. Ὅμως εἶναι γεγονός, καθὼς καὶ μία ψυχολογικὴ ἀνάγκη, μερικὰς φορὰς ὁ ἄνθρωπος νὰ θέλῃ νὰ ἀποσυρθῆ, νὰ πάῃ κάπου, νὰ αἰσθανθῆ ὅτι εἶναι ἀγνωστος ἐν μέσῳ ἀγνώστων, καὶ ὅτι κανένα μάτι ἢ κανένας γνωστὸς δὲν θὰ τοῦ ταράξῃ τὴν παροδικὴν αὐτὴν ψυχικὴν του κατάστασιν.

Διὰ τὸν ἱερέα οὐδέποτε αὐτὸ εἴμπορεῖ νὰ λάβῃ χώραν.

Ἐνῶ ἐνίοτε γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ τὸν κάθε ἓνα τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ὅμως σχεδὸν πάντοτε, καὶ ἀδικούμενος ἀκόμη, δυσκόλως δύναται νὰ ἐγείρῃ κραυγὴν διαμαρτυρίας καὶ ὑπερασπίσεως, γνωρίζων ὅτι εἶναι πάντοτε εὐπρόσβλητος, ἐπειδὴ εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις πάντες θὰ τὸν κρίνουν πολὺ ἀδυστηρῶς, καὶ ὅλοι ἀπὸ αὐτὸν θὰ ἀπαιτήσουν τὴν θυσίαν, ἀσχέτως ἐὰν ὁ τυχὸν ἀντίδικος τὴν ἀξίζει ἢ ὄχι.

Πόσας φορὰς οἱ ἐφημέριοι μαρτυροῦν δι' ὅλης τῆς τῆς ζωῆς ἀπὸ διαφόρους καὶ κακοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι συνήθισαν νὰ φέρονται σὰν τυραννίσκοι διὰ διάφορα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὸν ἐφημέριόν των.

Ἄν προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ καὶ τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις μερικῶν ἐκ τῶν χριστιανῶν, τὰς ὁποίας ἔχουν ἀπὸ τὸν ἐφημέριον των, καὶ τὰς ἐνίοτε ὑπαρχούσας οἰκονομικὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας πρὸ παντὸς οἱ ἐφημέριοι τῆς ὑπαίθρου ἀντιμετωπίζουσι, φθάνο-

«Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ».

(Ἄπ. Παῦλος : Κολοσ. γ' 16)

μεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ εφημέριος πρέπει νὰ εἶναι ἐφωδιασμένος μὲ μεγάλην ψυχικὴν ἀντοχὴν.

Καὶ τὴν ψυχικὴν ἀντοχὴν αὐτὴν οἱ εφημέριοι θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀντλῶμεν χωρὶς διακοπὴν ἀπὸ τὸ θεῖον παράδειγμα τῆς θυσίας, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον μας κατὰ δεύτερον λόγον.

Ὅσοι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἀσεβεῖς, οἱ ὁποῖοι τόσον μᾶς θλίβουν, ὅμως οἱ εὐσεβεῖς, οἱ ὁποῖοι μᾶς σέβονται καὶ πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀποστολῆς μας, εἶναι πάρα πολὺ περισσότεροι.

Τὸ γεγονός, ὅτι, λευκοὶ πρεσβῦται, τίμιοι οἰκογενειάρχαι, καὶ ἄνθρωποι, ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι τῆς κοινωνίας μας, κύπτουν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀσπάζονται τὰς γεραράς, κατὰ τὰς πλείστας φορὰς χειρὰς μας, πρέπει νὰ μᾶς δίδῃ δύναμιν, ὥστε νὰ ἀντέχωμεν εἰς τὰς περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι μᾶς θλίβουν.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ διὰ τῶν χριστιανικῶν αἰῶνων κοινωνία ὀφείλει τόσα πολλὰ εἰς τὸ σιωπηλὸν καὶ γεμᾶτον θυσίας ἔργον τῶν εφημερίων, ἢ πίστις ὅτι κατὰ τὸν πλέον θετικὸν τρόπον καθημερινῶς ἐξυπηρετοῦμεν τὴν κοινωνίαν πρακτικῶς καὶ προπαρασκευάζομεν μέλη διὰ μίαν τελείαν, τὴν οὐράνιον, κοινωνίαν καὶ ἡ ἀγάπη μας ἢ πραγματικὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς πικραίνουν, ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ μᾶς ἐνδύσουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς καθημερινῆς καὶ τῆς διὰ βίου ψυχικῆς ἀντοχῆς.

Ἡ ἰδέα, ὅτι αἱ δυσκολίαι μας κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ὑπουργήματός μας εἶναι δυνατὸν νὰ φέρουν ἔστω καὶ «ἐγχοπὴν τινα», τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ μᾶς γεμίξῃ μὲ τρόμον.

Ἄς μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Κύριος ἤρchiσε τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἐπέδειξε, ὅμως τὸ ἔφερε εἰς πέρας καὶ τὸ ὠλοκλήρωσεν ὄχι μόνον μὲ αὐτάς, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν θυσίαν.

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

— II —

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ὅταν λέγωμεν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἢ ἡ Μαρία εἶναι πρόσωπα, τί ἐννοοῦμεν; Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κάμνει τὸν Ἰωάννην ἢ τὴν Μαρίαν νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶναι; Οἱ βιολόγοι, οἱ ψυχολόγοι καὶ οἱ κοινωνιολόγοι ἔχουν διατυπώσει ἓνα σωρὸ χρησίμους παρα-

«Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ».

(Ἄπ. Παῦλος: Ἐφ. σ' 9)

τηρήσεις σχετικῶς μὲ τὸ μυστήριον τῆς ἀξίσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς προσωπικότητος, ποὺ εἶναι πολὺ χρήσιμοι εἰς τὸν ποιμένα.

Προσωπικότης, λέγουν οἱ περισσότεροι, εἶναι μία ὀργανωσις ὅλων ἐκείνων τῶν στοιχείων ποὺ ἐμπειρικῶς ἀπαρτίζουν μίαν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν. Προσωπικότης εἶναι αὐτὸ ποὺ ἕνας ἄνθρωπος εἶναι ὡς ἄνθρωπος εἰς τὴν ὁλότητα τῶν ἐνστίκτων, τῶν διαθέσεων, τῶν συνηθειῶν, τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῶν ἰδεῶν του. Εἶναι μία ἐνότης μερῶν, ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων ἐκτελεῖ μίαν ὀρισμένην λειτουργίαν, ἐνῶ τὸ σύνολον παραμένει περιεκτικὸν τῶν μερῶν καὶ ἀνεξάρτητον. Δὲν εἶναι ἀπλῆ συγκόλλησις τῶν στοιχείων ποὺ μᾶς διακρίνουν ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀνθρώπινα ὄντα. Ἡ ὀργανωμένη προσωπικότης εἶναι ἕνα συστηματοποιημένον καὶ ὀλοκληρωμένον σύνολον τῶν ἐνστίκτων μας, ἐμφύτων ἢ ἐπιγενῶν, καὶ ψυχικῶν γεγονότων, ὡς τὸ αἶσθημα, ἡ σκέψις, ἡ μνήμη, ἡ φαντασία, ἡ εὐσυνειδήτος αὐτοπαρατηρησιὰ καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς ἀξιολόγησιν. Δὲν ταράσσεται μία τέτοια προσωπικότης ἀπὸ ἐσωτερικοὺς ἀνταγωνισμοὺς καὶ συναισθηματικὰς συγκρούσεις. Δὲν χαρακτηρίζεται, βέβαια, ἀπὸ ἀπόλυτον ἡρεμίαν καὶ γαλήνην. Διότι, ὡς πρὸς μὲν τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀνταγωνισμοὺς, εὐρίσκει πάντοτε τὸν τρόπον τῆς διαλύσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἐκαστοτε προσαρμογῆς εἰς τὰς νέας καταστάσεις, ὡς πρὸς δὲ τὰς συναισθηματικὰς συγκρούσεις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὗται περιορίζονται εἰς τὸ ἐλάχιστον, μὲ ἀνδρείαν καὶ ἀποτελεσματικότητα εὐρίσκεται πάντοτε ἡ διέξοδος. Τέτοια πρόσωπα ἔχουν ἐνώπιόν των ἕνα σαφῶς προσδιωρισμένον σκοπόν, πρὸς τὸν ὁποῖον κατευθύνουν τὰς ἐνεργείας των. Ἀποδέχονται τὴν κοινὴν μοῖραν τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ περιμένουν δι' ἑαυτοὺς παραχωρήσεις. Συνταυτίζονται ἁρμονικῶς μὲ τὴν σύζυγον, τὸν σύζυγον, τὸν παιδί, τὸν φίλον. Εἶναι προσηρμοσμένοι κοινωνικῶς, ὑπομονητικοὶ μὲ τὸν ἑαυτὸν των, ἂν καὶ ὄχι ἱκανοποιημένοι κατ' ἀνάγκην.

Αὐτὰ λέγουν οἱ ψυχολόγοι διὰ τὴν προσωπικότητα καί, πλέον συγκεκριμένως, διὰ τὴν ἀρετίαν προσωπικότητα. Ἄλλ' οἱ ὀλοκληρωμένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι εἶναι πολὺ ὀλίγοι. Πολὺ ὀλίγους τέτοιους ἀνθρώπους συναντᾷ ὁ ἐφημέριος εἰς τὸ ἔξομολογητήριον ἢ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις εἰς τὴν ἐνορίαν. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ἀνήκουν εἰς τὰς κατηγορίας ποὺ θὰ περιγράψωμεν ἐν συνεχείᾳ.

«Ἐν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῇ κόσμῳ».

(Ἄπ. Παῦλος : Β' Κορινθ. α' 12)

Ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων πού παρουσιάζουν δυσκολίας εἰς τὴν κοινωνικὴν προσαρμογὴν των. Οἱ ἐξωτερικῆς συνθῆκες πολλοὺς ἐπηρεάζουν καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ των συγκρούσεις τοὺς στεροῦν ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν τῆς ζωῆς. Ἡ πολλὴ ἐργασία τοὺς καταβάλλει· δὲν ἐπιτυγχάνουν εἰς τὰς προσπαθείας των· συντηροῦνται μὲ ἀνεπαρκῆς εἰσόδημα· στενοχωροῦνται γιὰτὶ δὲν ἔμαθαν πολλὰ γράμματα ἢ γιὰτὶ ἀπέτυχαν στὸ γάμο τους ἢ γιὰτὶ ἔχουν κάποιο σωματικὸ ἐλάττωμα ἢ γιὰτὶ ἡ κοινωνικὴ ἀναστροφή τοὺς φέρει εἰς ἀμηχανίαν. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ μειονεκτήματα, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐπιτυγχάνουν ὀρισμέναις ἱκανοποιήσεσι ἀπὸ τὴν ζωὴν, δευτέρας, φυσικῆς, κατηγορίας ἱκανοποιήσεις, πάντως τοιαύτας πού νὰ συγκρατοῦν τὸ ψυχικόν των σύνολον εἰς μίαν ἐνότητα.

Ἐπὶ τῆς τρίτης κατηγορίας. Εἰς αὐτὴν ἀνήκουν οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ ἠττημένοι τῆς ζωῆς, οἱ παραφορτωμένοι ἀπὸ πτωχείαν, μόνωσιν, ἀσθένειαν, ἄγνοιαν ἢ ἠθικὴν διαφθοράν, ἢ ἀπὸ κάποιον συνδυασμὸν τῶν κακῶν αὐτῶν. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς δὲν δείχνουν καμμίαν συνείδησιν τῆς ἀντιθέσεως πραγματικοῦ καὶ ἰδανικοῦ καὶ δίνουν τὴν ἐντύπωσιν ὑπανθρώπων. Δὲν ἔχουν καμμίαν ἀνικανοποίητον ἐπιθυμίαν διὰ καλλιτέρευσιν. Ἐκλαμβάνουν τὸ κακὸν πού τοὺς κατατρύχει ὡς κάτι μοιραῖον καὶ ὑποτάσσονται ἀσυνειδήτως εἰς τὰς πλέον καταστρεπτικὰς συνθήκας. Ὅσοι δὲ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἔχουν συνείδησιν τῆς καταστάσεώς των, δὲν ἔχουν οὔτε τὴν θρησκείαν οὔτε τὴν φιλοσοφίαν πού θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὴν ζωὴν των ἀνεκτὴν.

Εἰς τὴν τετάρτην κατηγορίαν ἀνήκουν οἱ διανοητικῶς καθυστερημένοι, οἱ κατατονχόμενοι ἀπὸ διαφόρους ψυχικὰς βλάβας, οἱ παράφρονες. Εἶναι ἀφαντάστως μεγάλος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων πού ὑποφέρουν σήμερα ἀπὸ ψυχικὰς ἀνωμαλίας. Οἱ ἀλκοολικοὶ, οἱ ἠθικῶς πεπορωμένοι, οἱ ἠλίθιοι, οἱ ἐπιληπτικοὶ, οἱ πάσχοντες ἀπὸ μανιακο-καταθλιπτικὴν νεύρωσιν, παράνοιοι ἢ σχιζοφρένιοι, ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτήν.

Ἐνδέχεται ὁ ἱερεὺς νὰ διαπιστώσῃ, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐνορίτας του δὲν ἐμπίπτει ἀκριβῶς εἰς μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν. Παρὰ ταῦτα ἡ ταξινόμησις αὐτὴ πού κάμνουν οἱ ψυχολόγοι εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν ἐφημέριον, διότι καταδεικνύει τὰς περιοχὰς τῆς εἰδικῆς φροντίδος του. Ἡ διακονία τοῦ ἱερέως πρὸς

«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ».

(Ἄπ. Παῦλος : Φιλιπ. δ' 13)

τοὺς ἀνθρώπους τῆς πρώτης κατηγορίας εἶναι οὐσιαστικῶς προληπτική. Διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς δευτέρας καὶ τρίτης κατηγορίας εἶναι πρωταρχικῶς διορθωτική καὶ παιδαγωγοῦσα. Ἡ μόνη ὑπηρεσία ποῦ ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν εἶναι νὰ συστήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑπευθύνου ψυχιάτρου.

Α. ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

—||—
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ἄρχιμ. ἸΩΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΙΑΣ (+)

Γράφουν ἡμῖν ἐκ Κύμης :

Ἀπεδήμησεν πρὸς Κύριον ἐν Ἀνδρονιάνοις Κύμης Εὐβοίας εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης Νικολιάς. Ἡ θλίψις καὶ πικρία διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ καλοῦ τούτου ποιμένου ἦτο γενικὴ εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς Κύμης. Ὁ μεταστάς ὑπηρέτησεν ἐπὶ 45 συνεχῆ ἔτη τὴν ἐνορίαν τοῦ χωρίου καὶ ἔχαιρεν ἀπεριορίστου σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμῆσεως ἀπὸ μέρους τοῦ ποιμνίου του, τὸ ὁποῖον ἐποίμανε μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Ἀρτίως μεμορφωμένος ὑπηρέτησε καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν ὡς δημοδιδάσκαλος, συμβαλὼν τὰ μέγιστα εἰς τὴν χριστιανοπρεπῆ ἀγωγὴν τῶν παιδῶν καὶ διακριθεὶς ὡς εἰς τῶν ἀρίστων κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας. Τὰ ἱερά του καθήκοντα ἐξετέλει μὲ πλήρη αὐταπάρνησιν καὶ αὐτοθυσίαν, ἐν τῇ ἐκτελέσει δὲ τοῦ καθήκοντος ὑποστάς ἐμβολὴν τῶν κάτω ἄκρων κατέστη ἀνάπηρος ἀπὸ ἐνὸς ἔτους. Ὁ θάνατος τὸν εὔρε διδωντα τὰς τελευταίας συμβουλὰς καὶ εὐχὰς πρὸς τοὺς οἰκείους του, μὲ ἥσυχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξεπλήρωσε πλήρως τὴν ἱεράν ἀποστολὴν του.

—||—
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Πανος. Ἄρχιμ. Χρυσόστομον Μουστάκαν, Ρόδον : Τὸ ἄρθρον σας ἐδημοσιεύθη, ὡς εἶδατε, δλόκληρον εἰς τὸ προηγ. φύλλον. Παρακαλεῖσθε διὰ τακτικώτεραν συνεργασίαν εἰς τὸν «Ἐφημέριον». — Αἶδεσ. Οἶκ. Α. Χ. Παπαδόπουλον. Ἐνταῦθα : Διὰ τὴν τελευταίαν ἐρώτησίν σας ἐγράφη σχετικὸν ἄρθρον εἰς τὸ προηγ. φύλλον. Ἐπὶ τῶν λοιπῶν θεμάτων τῆς ἐπιστολῆς σας, αἱ πρακτικώταται γνῶμαί σας εἶναι ἄξιοι προσοχῆς. Προσεχῶς θὰ γίνῃ ὁ προσήκων λόγος ἀπὸ τῶν στηλῶν μας. — Αἶδεσ. Ν. Ἀν-

«Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ».

(Ἐποκάλ. γ' 10)

τωνόπουλον. Ἄγ. Μαρίαν Κισσοῦ : Προσεχῶς θὰ ἔχετε ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων σας. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς λόγους καὶ τὰς εὐχὰς σας.—Ἐνα Κληρικόν. Ἐνταῦθα : Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐχὰς σας καὶ συγχαίρομεν διὰ τὰς ὥραιάς σας σκέψεις. Ἀλλὰ τί χρειάζεται ἡ ἀνωγνυμία ; Πρέπει γὰρ ἔχωμεν τὸ θάρρος τῆς γνώμης μας, ὅταν λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν. Πάντως μιὰ καλὴ ἀρχὴ ἔγινε ἐπὶ τοῦ ζητήματος κοῦ γράφετε, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ συνεχισθῇ καὶ θὰ ἐξελιθῇ, ὅπως τὸ εὐχασθε.—Πανσο. Ἀρχιμ. Ἀντόνιον Ζουμπηλέρη, Μεσοιῶν Παγγαίον : Ἡ περὶ τῆς ραδιοφωνικῆς ἐκπομπῆς τῆς θ. λειτουργίας συζητήσεις συνεχίζεται ἡ γνώμη σας εἶναι ἀξία προσοχῆς. Διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐξομολογήσεως ἔχετε δίκαιον. Ἡ Ἐκκλησία κινεῖται πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν διὰ τῆς Ἀποστολ. Διακονίας τῆς.—Αἰδεσ. Δ. Ἰατριδῆν. Ἐφημέριον Ἄγ. Δημητρίου Κλαμῶν. Αἰδεσ. Οἰκ. Δ. Μισαηλίδην, Καλλιθέαν Θεορικής κ. Ἰ. Παπαμηνόσκη, Ἄγ. Ἀντόνιον Μεραμβέλλου. Αἰδεσ. Κ. Λαγόν, Μακρόρραχην Βόλου. Αἰδεσ. Ἄνδρ. Καπετάνου, Μοῦλκι Κορινθίας : Ἐπιστολαὶ σας ἐλήφθησαν εἰς τὰς ἀπορίας σας θὰ ἔχετε τὰς ἀπαντήσεις ἐν καιρῷ εὐχαριστοῦμεν καὶ συγχαίρομεν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας.—Αἰδεσ. Ἀντόνιον Ἀργυρόν, Μαθρόκην Κερκύρας : Θ' ἀπαντήσωμεν ταχυδρομικῶς.—Ἐφημέριον τῆς Πίνδου : Δὲν σὰς ἐπέσει κανεὶς γὰρ κρατήσετε τὸ περιοδικόν. Πληροφοροῦμεθα ἀρμοδίως, ὅτι ἐστάλη δι' ὅσους θέλουν γὰρ τὸ κρατήσουν. Δύνασθε γὰρ τὸ ἐπιστρέψετε. Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἀνωγνυμία ; Δὲν σὰς ἐχθροῦνται κανεὶς καὶ δὲν κινδυνεύετε ἀπὸ τίποτε. Ἦουχείτε.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

«Ὁ Ἐφημέριος» στέλλεται δωρεὰν πρὸς ὅλους τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἐκκλησίας», τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ παράρτημα.

Παρακαλοῦνται ὅλοι οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἐκκλησίας», καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐξ αὐτῶν Κληρικοί, ὅπως ἀνακοινώσωσιν ἡμῖν πᾶσαν σκέψιν των σχετικὴν πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ παραρτήματος τούτου.

Ἐπίσης παρακαλοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, ὅπως ἀπευθύνωσιν εἰς τὸν «Ἐφημέριον» πᾶσαν ἐρώτησιν ἢ ἀπορίαν των σχετικὴν πρὸς τὸ λειτουργημά των, ἵνα λάβωσιν ἐν καιρῷ τὰς ἀπαιτούμενας ἀπαντήσεις ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐτοῦ.

Σημείωσις : Δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον : Πρὸς τὸν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον, Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασιῶν 1, Ἀθήνας (τηλέφ. 72.112).